కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ పఞ్చమ కాణ్డే చతుర్థః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ దేవాసురాః సంయత్తా ఆసన్తే న వ్యజయన్త స ఏతా ఇన్ద్రస్తనూరపశ్యత్తా ఉపాఽధత్త తాభిర్వై స తనువమిన్ద్రియం వీర్యమాత్మన్నధత్త తతో దేవా అభవన్పరాఽసురా యదిన్ద్రతనూరుపదధాతి తనువమేవ తాభిరిన్ద్రియం వీర్యం యజమాన ఆత్మన్ధత్తేఽథో సేన్ద్రమేవాఽగ్నిగ్ం సతనుం చినుతే భవత్యాత్మనా పరాఽస్య భ్రాతృవ్యో [1] భవతి యజ్ఞో దేవేభ్యోఽపాఽక్రామత్తమవరుధన్నాఽశక్నువన్త ఏతా యజ్ఞతనూరపశ్యన్తా ఉపాఽదధత తాభిర్వై తే యజ్ఞమవాఽరున్ధత యద్యజ్ఞతనూరుపదధాతి యజ్ఞమేవ తాభిర్యజమానోఽవ రున్ధే త్రయస్త్రిగ్ం శతముప దధాతి త్రయస్త్రిగ్ంశద్వై దేవతా దేవతా ఏవాఽవ రున్ధేఽథో సాత్మానమేవాఽగ్నిగ్ం సతనుం చినుతే సాత్మాఽముష్మిఀల్లోకే [2] భవతి య ఏవం వేద జ్యోతిష్మతీరుప దధాతి జ్యోతిరేవాఽస్మిన్దధాత్యేతాభిర్వా అగ్నిశ్చితో జ్వలతి తాభిరేవైనగ్ం సమిన్ధ ఉభయోరస్మై లోకయోర్జ్యోతిర్భవతి నక్షత్రేష్టకా ఉప దధాత్యేతాని వై దివో జ్యోతీగ్ంషి తాన్యేవాఽవ రున్ధే సుకృతాం వా ఏతాని జ్యోతీగ్ంషి యన్నక్షత్రాణి తాన్యేవాఽఽప్నోత్యథో అనూకాశమేవైతాని [3] జ్యోతీగ్ంషి కురుతే సువర్గస్య లోకస్యాఽనుఖ్యాత్యై యథ్సగ్గ్స్పృష్టా ఉపదధ్యాద్వృష్ట్యై లోకమపి దధ్యాదవర్షుకః పర్జన్యః స్యాదసగ్గ్స్పృష్టా ఉప దధాతి వృష్ట్యా ఏవ లోకం కరోతి వర్షుకః పర్జన్యో భవతి పురస్తాదన్యాః ప్రతీచీరుప దధాతి పశ్చాదన్యాః ప్రాచీస్తస్మాత్ప్రాచీనాని చ ప్రతీచీనాని చ నక్షత్రాణ్యా వర్తన్తే॥[4]

భ్రాతృవ్యో లోక ఏవైతాన్యేకచత్వారిగ్ంశచ్చ||**5.4.1**||

ఋుతవ్యా ఉప దధాత్యృతూనాం క్లృప్త్యై ద్వన్ద్వముప దధాతి తస్మాద్ద్వన్ద్వమృతవోఽధృతేవ వా ఏషా యన్మధ్యమా చితిరన్తరిక్షమివ వా ఏషా ద్వన్ద్వమన్యాసు చితీషూప దధాతి చతస్రో మధ్యే ధృత్యా అన్తః శ్లేషణం వా ఏతాశ్చితీనాం యదృతవ్యా యదృతవ్యా ఉపదధాతి చితీనాం విధృత్యా అవకామనూప దధాత్యేషా వా అగ్నేర్యోనిః సయోని- [౫] మేవాఽగ్నిం చినుత ఉవాచ హ విశ్వామిత్రోఽదదిత్స బ్రహ్మణాఽన్నం యస్యైతా ఉపధీయాన్తై య ఉ చైనా ఏవం వేదదితి సంవత్సరో వా ఏతం ప్రతిష్ఠాయై నుదతే యోఽగ్నిం చిత్వా న ప్రతితిష్ఠతి పఞ్చ పూర్వాశ్చితయో భవన్త్యథషష్ఠీం చితిం చినుతే షడ్వా ఋుతవః సంవత్సర ఋుతుష్వేవ సంవత్సరే ప్రతి తిష్ఠత్యేతా వా [౬] అధిపత్నీర్నామేష్టకా యస్యైతా ఉపధీయన్తేఽధిపతిరేవ సమానానాం భవతి యం ద్విష్యాత్తముపదధద్ధ్యాయేదేతాభ్య ఏవైనం దేవతాభ్య ఆ వృశ్చతి తాజగార్తిమార్ఛత్యఙ్గిరసః సువర్గం లోకం యన్తో యా యజ్ఞస్య నిష్కృతిరాసీత్తామృషిభ్యః ప్రత్యౌహన్తద్ధిరణ్యమభవద్యద్ధిరణ్యశల్కైః ప్రోక్షతి యజ్ఞస్య నిష్కృత్యా అథో భేషజమేవాస్మై కరో- [౭] త్యథో రూపేణైవైనగ్ం సమర్ధయత్యథో హిరణ్యజ్యోతిషైవ సువర్గం లోకమేతి సాహస్రవతా ప్రోక్షతి సాహస్రః ప్రజాపతిః ప్రజాపతేరాప్త్యై ఇమా మే అగ్న ఇష్టకా ధేనవః సన్త్విత్యాహ ధేనూరేవైనాః కురుతే తా ఏనం కామదుఘా అముత్రాముష్మిఀల్లోక ఉప తిష్ఠన్తే॥[౮]

సయోనిమేతా వై కరోత్యేకాన్న చత్వారిగ్ంశచ్చ||**5.4.2**||

రుద్రో వా ఏష యదగ్నిః స ఏతర్హి జాతో యర్హి సర్వశ్చితః స యథా వత్సో జాతః స్తనం ప్రేప్సత్యేవం వా ఏష ఏతర్హి భాగధేయం ప్రేప్సతి తస్మై యదాహుతిం న జుహుయాదధ్వర్యుం చ యజమానం చ ధ్యాయేచ్ఛతరుద్రీయం జుహోతి భాగధేయేనైవైనగ్ం శమయతి నాఽఽర్తిమార్ఛత్యధ్వర్యుర్న యజమానో యద్గ్రామ్యాణాం

పశూనాం [౯] పయసా
జుహుయాద్గ్రామ్యాన్పశూఞ్ఛుచార్పయేద్యదారణ్యానామారణ్యాఞ్జర్తిలయవాగ్వా వా
జుహుయాద్గవీధుకయవాగ్వా వా న గ్రామ్యాన్పశూన్హినస్తి నాఽఽరణ్యానథో
ఖల్వాహురనాహుతిర్వై జర్తిలాశ్చ గవీధుకాశ్చేత్యజక్షీరేణ జుహోత్యాగ్నేయీ వా ఏషా
యదజాఽఽహుత్యైవ జుహోతి న గ్రామ్యాన్పశూన్ హినస్తి నాఽఽరణ్యానఙ్గిరసః సువర్గం
లోకం యన్తో- [౧౦] ఽజాయాం ఘర్మం ప్రాఽసిఞ్చన్థ్సా శోచన్తీ పర్ణం పరాఽజిహీత సో ౩
ఽర్కో ఽభవత్తదర్కస్యాఽర్కత్వమర్కపర్ణేన జుహోతి సయోనిత్వాయోద ఙ్తిష్ఠఞ్జుహోత్యేషా
వై రుద్రస్య దిక్స్వాయామేవ దిశి రుద్రం నిరవదయతే చరమాయామిష్టకాయాం
జుహోత్యన్తత ఏవ రుద్రం నిరవదయతే త్రేధావిభక్తం జుహోతి త్రయ ఇమే లోకాఇమానేవ
లోకా న్థ్సమావద్వీర్యాన్కరోతీయత్యగ్రే జుహో- [౧౧] త్యథేయత్యథేయతి త్రయ ఇమే లోకా
ఏభ్య ఏవైనం లోకేభ్యః శమయతి తిస్ర ఉత్తరా ఆహుతీర్జుహోతి షట్సం పద్యన్తే షడ్వా
ఋతవ ఋతుభిరేవైనగ్ం శమయతి యదనుపరిక్రామం జుహుయాదన్తరవచారిణగ్ం
రుద్రం కుర్యాదథో ఖల్వాహుః కస్యాం వాఽహ దిశి రుద్రః కస్యాం వేత్యనుపరిక్రామమేవ
హోతవ్యమపరివర్గమేవైనగ్ం శమయ- [౧౨] త్యేతా వై దేవతాః సువర్గ్యా యా ఉత్తమాస్తా
యజమానం వాచయతి తాభిరేవైనగ్ం సువర్గం లోకం గమయతి యం ద్విష్యాత్తస్య
సఞ్చరే పశూనాం న్యస్యేద్యః ప్రథమః పశురభితిష్ఠతి స ఆర్తిమార్ఛతి॥[౧౩]

*పశూనాం యన్తోఽగ్రే జుహోత్యపరివర్గమేవైనగ్ం శమయతి త్రిగ్ంశచ్చ||**5.4.3**||*

అశ్మన్నూర్జమితి పరి షిఞ్చతి మార్జయత్యేవైనమథో తర్పయత్యేవ స
ఏనన్తృప్తోఽక్షుధ్యన్నశోచన్నముష్మింల్లోక ఉప తిష్ఠతే తృప్యతి ప్రజయా పశుభిర్య ఏవం వేద
తాం న ఇషమూర్జం ధత్త మరుతః సగ్ంరరాణా ఇత్యాహాఽన్నం వా ఊర్గన్నం
మరుతోఽన్నమేవాఽవ రున్ధేఽశ్మగ్గ్స్తే క్షుదముం తే శు- [౧౪] గృచ్ఛతు యం ద్విష్మ ఇత్యాహ

యమేవ ద్వేష్టి తమస్య క్షుధా చ శుచా చాఽర్పయతి త్రిః పరిషిఞ్చన్పర్యేతి త్రివృద్వాఅఽగ్నిర్యావానేవాగ్నిస్తస్య శుచగ్ం శమయతి త్రిః పునః పర్యేతి షట్సం పద్యన్తే షడ్వా ఋతవ ఋతుభిరేవాస్య శుచగ్ం శమయత్యపాం వా ఏతత్పుష్పం యద్వేతసోఽపాగ్ం [౧౫] శరోఽవకా పేతసశాఖయా చాఽవకాభిశ్చ వి కర్షత్యాపో వై శాన్తాః శాన్తాభిరేవాఽస్య శుచగ్ం శమయతి యో వా అగ్నిం చితం ప్రథమః పశురధిక్రామతీశ్వరో వై తగ్ం శుచా ప్రదహో మణ్డూకేన వి కర్షత్యేష వై పశూనామనుపజీవనీయో న వా ఏష గ్రామ్యేషు పశుషు హితో నాఽఽరణ్యేషు తమేవ శుచాఽర్పయత్యష్టాభిర్వి కర్ష- [౧౬] త్యష్టాక్షరా గాయత్రీ గాయత్రోఽగ్నిర్యావాఽనేవాగ్నిర్తస్య శుచగ్ం శమయతి పావకవతీభిరన్నం వై పావకోఽన్నేనైవాఽస్య శుచగ్ం శమయతి మృత్యుర్వా ఏష యదగ్నిర్బ్రహ్మణ ఏతద్రూపం యత్కృష్ణాజినం కార్ష్ణీ ఉపానహావుప ముఞ్చతే బ్రహ్మణైవ

మృత్యోరన్తర్ధత్తేఽన్తర్మృత్యోర్ధత్తేఽన్తరన్నాద్యాదిత్యాహురన్యాముపముఞ్చతేఽన్యాన్నాన్త- [౧౭]
రేవ మృత్యోర్ధత్తేఽవాఽన్నాద్యగ్ం రున్ధే నమస్తే హరసే శోచిష ఇత్యాహ నమస్కృత్య హి వసీయాగ్ంసముపచరన్త్యన్యం తే అస్మత్తపన్తు హేతయ ఇత్యాహ యమేవ ద్వేష్టి తమస్య శుచాఽర్పయతి పావకో అస్మభ్యగ్ం శివో భవేత్యాహాఽన్నం వై పావకోఽన్నమేవాఽవ రున్ధే ద్వాభ్యామధి క్రామతి ప్రతిష్ఠిత్యా అపస్యవతీభ్యాగ్ం శాన్త్యై॥[౧౮]

శుగ్వేతసోఽపామష్టాభిర్వి కర్షతి నాన్తరేకాన్న పఞ్చాశచ్చ||**5.4.4**||

నృషదే వడితి వ్యాఘారయతి పఙ్క్త్యాఽఽహుత్యా యజ్ఞముఖమా రభతేఽక్ష్ణయా వ్యాఘారయతి తస్మాదక్ష్ణయా పశవోఽఙ్గాని ప్ర హరన్తి ప్రతిష్ఠిత్యై యద్వషట్కుర్యాద్యాతయామాఽస్య వషట్కారః స్యాద్యన్న వషట్కుర్యాద్రక్షాగ్ంసి యజ్ఞగ్ం హన్యుర్వడిత్యాహ పరోఽక్షమేవ వషట్ కరోతి నాఽస్య యాతయామా వషట్కారో

భవతి న యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్ంసి ఘ్నన్తి హుతాదో వా అన్యే దేవా [౧౯] అహుతాదోఽన్యే తానగ్నిచిదేవోభయాన్ప్రీణాతి యే దేవా దేవానామితి దధ్నా మధుమిశ్రేణాఽవోక్షతి హుతాదశ్చైవ దేవానహుతాదశ్చ యజమానః ప్రీణాతి తే యజమానం ప్రీణన్తి దధ్నైవ హుతాదః ప్రీణాతి మధుషాఽహుతాదో గ్రామ్యం వా ఏతదన్నం యద్దధ్యారణ్యం మధు యద్దధ్నా మధుమిశ్రేణాఽవోక్షత్యుభయస్యాఽవరుద్ధ్యై గ్రుముష్టినాఽవోక్షతి ప్రాజాపత్యో [౨౦] వై గ్రుముష్టిః సయోనిత్వాయ ద్వాభ్యాం ప్రతిష్ఠిత్యా అనుపరిచారమవోక్షత్యపరివర్గమేవైనాన్ప్రీణాతి వి వా ఏష ప్రాణైః ప్రజయా పశుభిరృధ్యతే యోఽగ్నిం చిన్వన్నధిక్రామతి ప్రాణదా అపానదా ఇత్యాహ ప్రాణానేవాఽఽత్మన్ధత్తే వర్చోదా వరివోదా ఇత్యాహ ప్రజా వై వర్చః పశవో వరివః ప్రజామేవ పశూనాత్మన్ధత్త ఇన్ద్రో వృత్రమహన్తం వృత్రో [౨౧] హతః షోడశభిర్భోగైరసినాత్స ఏతామగ్నయేఽనీకవత ఆహుతిమపశ్యత్తామజుహోత్తస్యాఽగ్నిరనీకవాన్త్స్వేన భాగధేయేన ప్రీతః షోడశధా వృత్రస్య భోగానప్యదహద్వైశ్వకర్మణేన పాప్మనో నిరముచ్యత యదగ్నయేఽనీకవత ఆహుతిం జుహోత్యగ్నిరేవాఽస్యాఽనీకవాన్త్స్వేన భాగధేయేన ప్రీతః పాప్మానమపి దహతి వైశ్వకర్మణేన పాప్మనో నిర్ముచ్యతే యం కామయేత చిరం పాప్మనో [౨౨] నిర్ముచ్యేతేత్యేకైకం తస్య జుహుయాచ్చిరమేవ పాప్మనో నిర్ముచ్యతే యం కామయేత తాజక్పాప్మనో నిర్ముచ్యేతేతి సర్వాణి తస్యాఽనుద్రుత్య జుహుయాత్తాజగేవ పాప్మనో నిర్ముచ్యతేఽథో ఖలు నానైవ సూక్తాభ్యాం జుహోతి నానైవ సూక్తయోర్వీర్యం దధాత్యథో ప్రతిష్ఠిత్యై॥[౨౩]

దేవాః ప్రాజాపత్యో వృత్రశ్చిరం పాప్మనశ్చత్వారిగ్ంశచ్చ||**5.4.5**||

ఉదేనముత్తరాం నయేతి సమిధ ఆ దధాతి యథా జనం యతేఽవసం కరోతి తాదృగేవ తత్తిస్ర ఆ దధాతి త్రివృద్వా అగ్నిర్యావానేవాఽగ్నిస్తస్మై భాగధేయం కరోత్యౌదుంబరీర్భవన్త్యూర్గ్వా ఉదుంబర ఊర్జమేవాఽస్మా అపి దధాత్యుదు త్వా విశ్వే దేవా ఇత్యాహ

ప్రాణా వై విశ్వే దేవాః ప్రాణై- [౧౪] రేవైనముద్యచ్ఛతేఽగ్నే భరన్తు చిత్తిభిరిత్యాహ యస్మా ఏవైనం చిత్త్యాయోద్యచ్ఛతే తేనైవైనగ్ం సమర్ధయతి పఞ్చ దిశో దైవీర్యజ్ఞమవన్తు దేవీరిత్యాహ దిశో హ్యేషోఽను ప్రచ్యవతేఽపామతిం దుర్మతిం బాధమానా ఇత్యాహ రక్షసామపహత్యై రాయస్పోషే యజ్ఞపతిమాభజన్తీరిత్యాహ పశవో వై రాయస్పోషః [౧౫] పశూనేవాఽవ రున్ధే షడ్భిర్హరతి షడ్వా ఋతవ ఋతుభిరేవైనగ్ం హరతి ద్వే పరిగృహ్యావతీ భవతో రక్షసామపహత్యై సూర్యరశ్మిర్హరికేశః పురస్తాదిత్యాహ ప్రసూత్యై తతః పావకా ఆశిషో నో జుషన్తామిత్యాహాఽన్నం వై పావకోఽన్నమేవాఽవ రున్ధే దేవాసురాః సంయత్తా ఆసన్తే దేవా ఏతదప్రతిరథమపశ్యన్తేన వై తే ఽప్రత్య- [౧౬] సురానజయన్తదప్రతిరథస్యాఽప్రతిరథత్వం యదప్రతిరథం ద్వితీయో హోతాఽన్వాహాప్రత్యేవ తేన యజమానో భ్రాతృవ్యాఞ్జయత్యథో అనభిజితమేవాఽభి జయతి దశర్చం భవతి దశాక్షరా విరాడ్విరాజేమౌ లోకౌ విధృతావనయోర్లోకయోర్విధృత్యా అథో దశాక్షరా విరాడన్నం విరాడ్విరాజ్యేవాఽన్నాద్యే ప్రతి తిష్ఠత్యసదివ వా అన్తరిక్షమన్తరిక్షమివాఽఽగ్నీధ్రమాగ్నీధ్రే- [౧౭] ఽశ్మానం ని దధాతి సత్త్వాయ ద్వాభ్యాం ప్రతిష్ఠిత్యై విమాన ఏష దివో మధ్య ఆస్త ఇత్యాహ వ్యేవైతయా మిమీతే మధ్యే దివో నిహితః పృశ్నిరశ్మేత్యాహాఽన్నం వై పృశ్న్యన్నమేవాఽవ రున్ధే చతసృభిరా పుచ్ఛాదేతి చత్వారి ఛన్దాగ్ంసి ఛన్దోభిరేవేన్ద్రం విశ్వా అవీవృధన్నిత్యాహ వృధిమేవోపావర్తతే వాజానాగ్ం సత్పతిం పతి- [౧౮] మిత్యాహాఽన్నం వై వాజోఽన్నమేవాఽవ రున్ధే సుమ్నహూర్యజ్ఞో దేవాగ్ం ఆ చ వక్షదిత్యాహ ప్రజా వై పశవః సుమ్నం ప్రజామేవ పశూనాత్మన్ధత్తే యక్షదగ్నిర్దేవో దేవాగ్ం ఆ చ వక్షదిత్యాహ స్వగాకృత్యై వాజస్య మా ప్రసవేనోద్గ్రాభేణోదగ్రభీదిత్యాహాసౌ వా ఆదిత్య ఉద్యన్నుద్గ్రాభ ఏష నిమ్రోచన్నిగ్రాభో బ్రహ్మణైవాత్మానముద్గృహ్ణాతి బ్రహ్మణా భ్రాతృవ్యం ని గృహ్ణాతి॥[౧౯]

ప్రాణైః పోషోఽప్రత్యాగ్నీధ్రే పతిమేష దశ చ **॥5.4.6॥**

ప్రాచీమను ప్రదిశం ప్రేహి విద్వానిత్యాహ దేవలోకమేవైతయోపావర్త్తతే క్రమధ్వమగ్నినా
నాకమిత్యాహేమానేవైతయా లోకాన్క్రమతే పృథివ్యా
అహముదన్తరిక్షమాఽరుహమిత్యాహేమానేవైతయా లోకాన్థ్సమారోహతి సువర్యన్తో
నాఽపేక్షన్త ఇత్యాహ సువర్గమేవైతయా లోకమేత్యగ్నే ప్రేహి [30] ప్రథమో
దేవయతామిత్యాహోభయేష్వేవైతయా దేవమనుష్యేషు చక్షుర్ద్ధాతి పఞ్చభిరధి క్రామతి
పాఙ్క్తో యజ్ఞో యావానేవ యజ్ఞస్తేన సహ సువర్గం లోకమేతి నక్తోషాసేతి
పురోఽనువాక్యామన్వాహ ప్రత్త్యా అగ్నే సహస్రాక్షేత్యాహ సాహస్రః ప్రజాపతిః
ప్రజాపతేరాప్త్యై తస్మై తే విధేమ వాజాయ స్వాహేత్యాహాఽన్నం వై వాజోఽన్నమేవాఽవ [3౧]
రున్ధే దధ్నః పూర్ణామౌదుంబరీగ్ స్వయమాతృణ్ణాయాం జుహోత్యూర్గ్వై దధ్యూర్గుదుం
బరోఽసౌ స్వయమాతృణ్ణాఽముష్యామేవోర్జం దధాతి తస్మాదముతోఽర్వాచీమూర్జముప
జీవామస్తిసృభిః సాదయతి త్రివృద్వా అగ్నిర్యావానేవాఽగ్నిస్తం ప్రతిష్ఠాం గమయతి ప్రేద్ధో
అగ్నే దీదిహి పురో న ఇత్యౌదుంబరీమా దధాత్యేషా వై సూర్మీ కర్ణకావత్యేతయా హ స్మ
[3౨] వై దేవా అసురాణాగ్ం శతతర్హాగ్స్తృగ్ంహన్తి యదేతయా సమిధమాదధాతి
వజ్రమేవైతచ్ఛతఘ్నీం యజమానో భ్రాతృవ్యాయ ప్ర హరతి స్తృత్యా అఛంబట్కారం
విధేమ తే పరమే జన్మన్నగ్న ఇతి వైకఙ్కతీమా దధాతి భా ఏవాఽవ రున్ధే తాగ్ం
సవితుర్వరేణ్యస్య చిత్రామితి శమీమయీగ్ం శాన్త్యా అగ్నిర్వా హ వా అగ్నిచితం
దుహేఽగ్నిచిద్వాఽగ్నిం దుహే తాగ్ం [33] సవితుర్వరేణ్యస్య చిత్రామిత్యాహైష వా
అగ్నేర్ద్దోహస్తమస్య కణ్వ ఏవ శ్రాయసోఽవేత్తేన హ స్మైనగ్ం స దుహే యదేతయా
సమిధమాదధాత్యగ్నిచిదేవ తదగ్నిం దుహే సప్త తే అగ్నే సమిధః సప్త జిహ్వా ఇత్యాహ
సప్తైవాఽస్య సాప్తాని ప్రీణాతి పూర్ణయా జుహోతి పూర్ణ ఇవ హి ప్రజాపతిః ప్రజాపతే- [3౪]
రాప్త్యై న్యూనయా జుహోతి న్యూనాద్ధి ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత ప్రజానాగ్ం సృష్ట్యై

అగ్నిర్దేవేభ్యో నిలాయత స దిశోఽను ప్రాఽవిశజ్జుహ్వన్మనసా దిశో ధ్యాయేద్దిగ్భ్య ఏవైనమవ రున్ధే దధ్నా పురస్తాజ్జుహోత్యాజ్యేనోపరిష్టాత్తేజశ్చైవాఽస్మా ఇన్ద్రియం చ సమీచీ దధాతి ద్వాదశకపాలో వైశ్వానరో భవతి ద్వాదశ మాసాః సంవత్సరః సంవత్సరోఽగ్నిర్వైశ్వానరః సాక్షా- [౩౫] దేవ వైశ్వానరమవ రున్ధే యత్ప్రయాజానూయాజాన్కుర్యాద్వికస్తిః సా యజ్ఞస్య దర్విహోమం కరోతి యజ్ఞస్య ప్రతిష్ఠిత్యై రాష్ట్రం వై వైశ్వానరో విణ్మారుతో వైశ్వానరగ్ం హుత్వా మారుతాఞ్జుహోతి రాష్ట్ర ఏవ విశమను బధ్నాత్యుచ్చైర్వైశ్వానరస్యాఽఽ శ్రావయత్యుపాగ్ంశు మారుతాఞ్జుహోతి తస్మాద్రాష్ట్రం విశమతి వదతి మారుతా భవన్తి మరుతో వై దేవానాం విశో దేవవిశేనైవాఽస్మై మనుష్యవిశమవ రున్ధే సప్త భవన్తి సప్తగణా వై మరుతో గణశ ఏవ విశమవ రున్ధే గణేన గణమనుద్రుత్య జుహోతి విశమేవాఽస్మా అనువర్త్మానం కరోతి॥[౩౬]

అగ్నే ప్రేహ్యావ స్మ దుహే తాం ప్రజాపతేః సాక్షాన్మనుష్యవిశమేకవిగ్ంశతిశ్చ||**5.4.7**||

వసోర్ధారాం జుహోతి వసోర్మే ధారాఽసదితి వా ఏషా హూయతే ఘృతస్య వా ఏనమేషా ధారాఽముష్మింల్లోకే పిన్వమానోప తిష్ఠత ఆజ్యేన జుహోతి తేజో వా ఆజ్యం తేజో వసోర్ధారా తేజసైవాఽస్మై తేజోఽవ రున్ధేఽథో కామా వై వసోర్ధారా కామానేవాఽవ రున్ధే యం కామయేత ప్రాణానస్యాన్నాద్యం వి [౩౭] చ్ఛిన్ద్యామితి విగ్రాహం తస్య జుహుయాత్ప్రాణానేవాస్యాఽన్నాద్యం వి చ్ఛినత్తి యం కామయేత ప్రాణానస్యాఽన్నాద్యగ్ం సం తనుయామితి సంతతాం తస్య జుహుయాత్ప్రాణానేవాఽస్యాన్నాద్యగ్ం సం తనోతి ద్వాదశ ద్వాదశాని జుహోతి ద్వాదశ మాసాః సంవత్సరః సంవత్సరేణైవాఽస్మా అన్నమవ రున్ధేఽన్నం చ మేఽక్షుచ్చ మ ఇత్యాహైతద్వా [౩౦] అన్నస్య రూపగ్ం రూపేణైవాఽన్నమవ రున్ధేఽగ్నిశ్చ మ ఆపశ్చ మ ఇత్యాహైషా వా అన్నస్య యోనిః సయోన్యేవాఽన్నమవ రున్ధేఽర్ధేన్ద్రాణి జుహోతి దేవతా ఏవాఽవ రున్ధే యథ్సర్వేషామర్ధమిన్ద్రః ప్రతి తస్మాదిన్ద్రో

దేవతానాం భూయిష్ఠభాక్తమ ఇన్ద్రముత్తరమాహేన్ద్రియమేవాఽస్మిన్నుపరిష్టాద్దధాతి యజ్ఞాయుధాని జుహోతి యజ్ఞో [౩౯] వై యజ్ఞాయుధాని యజ్ఞమేవాఽవ రున్ధేఽథో ఏతద్వై యజ్ఞస్య రూపగ్ం రూపేణైవ యజ్ఞమవ రున్ధేఽవభృథశ్చ మే స్వగాకారశ్చ మ ఇత్యాహ స్వగాకృత్యా అగ్నిశ్చ మే ఘర్మశ్చ మ ఇత్యాహైతద్వై బ్రహ్మవర్చసస్య రూపగ్ం రూపేణైవ బ్రహ్మవర్చసమవ రున్ధ ఋక్చ మే సామ చ మ ఇత్యాహై- [౪౦] తద్వై ఛన్దసాగ్ం రూపగ్ం రూపేణైవ ఛన్దాగ్స్యవ రున్ధే గర్భాశ్చ మే వథ్సాశ్చ మ ఇత్యాహైతద్వై పశూనాగ్ం రూపగ్ం రూపేణైవ పశూనవ రున్ధే కల్పాఇఞ్జుహోత్యక్లృప్తస్య క్లృప్త్యై యుగ్మదయుజే జుహోతి మిథునత్వాయోత్తరావతీ భవతోఽభిక్రాన్త్యా ఏకా చ మే తిస్రశ్చ మ ఇత్యాహ దేవఛన్దసం వా ఏకా చ తిస్రశ్చ [౪౧] మనుష్యఛన్దసం చతస్రశ్చాఽష్టౌ చ దేవచ్ఛన్దసం చైవ మనుష్యచ్ఛన్దసఞ్చాఽవ రున్ధ ఆ త్రయస్త్రిగ్ంశతో జుహోతి త్రయస్త్రిగ్ంశద్వై దేవతా దేవతా ఏవాఽవ రున్ధ ఆఽష్టాచత్వారిగ్ంశతో జుహోత్యష్టాచత్వారిగ్ంశదక్షరా జగతీ జాగతాః పశవో జగత్యైవాఽస్మై పశూనవ రున్ధే వాజశ్చ ప్రసవశ్చేతి ద్వాదశం జుహోతి ద్వాదశ మాసాః సంవథ్సరః సంవథ్సర ఏవ ప్రతి తిష్ఠతి॥[౪౨]

*వి వై యజ్ఞస్సామ చ మ ఇత్యాహ చ తిస్రశ్చైకాన్న పఞ్చాశచ్చ॥***5.4.8**॥

అగ్నిర్దేవేభ్యోఽపాఽక్రామద్భాగధేయమిచ్ఛమానస్తం దేవా అబ్రువన్నుప న ఆ వర్తస్వ హవ్యం నో వహేతి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై మహ్యమేవ వాజప్రసవీయం జుహవన్నితి తస్మాదగ్నయే వాజప్రసవీయం జుహ్వతి యద్వాజప్రసవీయం జుహోత్యగ్నిమేవ తద్భాగధేయేన సమర్ధయత్యథో అభిషేక ఏవాఽస్య స చతుర్దశభిర్జుహోతి సప్త గ్రామ్యా ఓషధయః సప్తా- [౪౩] ఽఽరణ్యా ఉభయీషామవరుద్ధ్యా అన్నస్యాన్నస్య జుహోత్యన్నస్యాఽన్నస్యావరుద్ధ్యా ఔదుమ్బరేణ స్రువేణ జుహోత్యూర్గ్వా ఉదుమ్బర ఊర్గన్నమూర్జైవాఽస్మా

ఊర్జ మన్నమవ రున్ధేఽగ్నిర్వై దేవానామభిషిక్తోఽగ్నిచిన్మనుష్యాణాం తస్మాదగ్నిచిద్వర్‌షతి న ధావేదవరుధగ్గ్ హ్యస్యాఽన్నమన్నమివ ఖలు వై వర్‌షం యద్ధావేదన్నాద్యాద్ధావేదుపాఽవర్తేతాఽన్నాద్యమేవాఽభ్యు- [౪౪] పావర్తతే నక్తోషాసేతి కృష్ణాయై శ్వేతవత్సాయై పయసా జుహోత్యహ్నైవాఽస్మై రాత్రిం ప్ర దాపయతి రాత్రియాఽహరహోరాత్రే ఏవాఽస్మై ప్రత్తే కామమన్నాద్యం దుహాతే రాష్ట్రభృతో జుహోతి రాష్ట్రమేవాఽవ రున్ధే షడ్భిర్జుహోతి షడ్వా ఋతవ ఋతుష్వేవ ప్రతి తిష్ఠతి భువనస్య పత ఇతి రథముఖే పఞ్చాఽఽహుతీర్జుహోతి వజ్రో వై రథో వజ్రేణైవ దిశో- [౪౫] ఽభి జయత్యగ్నిచితగ్ంహ వా అముష్మిఀల్లోకే వాతోఽభి పవతే వాతనామాని జుహోత్యభ్యేవైనమముష్మిఀల్లోకే వాతః పవతే త్రీణి జుహోతి త్రయ ఇమే లోకా ఏభ్య ఏవ లోకేభ్యో వాతమవ రున్ధే సముద్రోఽసి నభస్వానిత్యాహైతద్వై వాతస్య రూపగ్ం రూపేణైవ వాతమవ రున్ధేఽఞ్జలినా జుహోతి న హ్యేతేషామఽన్యథాహుతిరవకల్పతే॥[౪౬]

ఓషధయస్సప్తాఽభి దిశోఽన్యథా ద్వే చ॥**5.4.9**॥

సువర్గాయ వై లోకాయ దేవరథో యుజ్యతే యత్రాకూతాయ మనుష్యరథ ఏష ఖలు వై దేవరథో యదగ్నిరగ్నిం యునజ్మి శవసా ఘృతేనేత్యాహ యునక్త్యేవైనగ్ం స ఏనం యుక్తః సువర్గం లోకమభి వహతి యత్సర్వాభిః పఞ్చభిర్యుఞ్జ్యాద్యుక్తోఽస్యాఽగ్నిః ప్రచ్యుతః స్యాదప్రతిష్ఠితా ఆహుతయః స్యురప్రతిష్ఠితాః స్తోమా అప్రతిష్ఠితాన్యుక్థాని తిసృభిః ప్రాతఃసవనేఽభి మృశతి త్రివృ- [౪౭] ద్వా అగ్నిర్యావానేవాఽగ్నిస్తం యునక్తి యథాఽనసి యుక్త ఆధీయత ఏవమేవ తత్ప్రత్యాహుతయస్తిష్ఠన్తి ప్రతి స్తోమాః ప్రత్యుక్థాని యజ్ఞాయజ్ఞియస్య స్తోత్రే ద్వాభ్యామభి మృశత్యేతావాన్వై యజ్ఞో యావానగ్నిష్టోమో భూమా త్వా అస్యాఽత ఊర్ధ్వః క్రియతే యావానేవ యజ్ఞస్తమంతతోఽన్వారోహతి ద్వాభ్యాం ప్రతిష్ఠిత్యా ఏకయాఽప్రస్తుతం భవత్యథా- [౪౮] ఽభి

మృశత్యుపైనముత్తరో యజ్ఞో నమత్యథో సన్తత్యై ప్ర వా ఏషోఽస్మాం(ల్లోకాచ్చ్యవతే యోఽగ్నిం చినుతే న వా ఏతస్యాఽనిష్టక ఆహుతిరవ కల్పతే యాం వా ఏషోఽనిష్టక ఆహుతిం జుహోతి ప్రవతి పై సా తాగ్ ప్రవన్తీం యజ్ఞోఽను పరా భవతి యజ్ఞం యజమానో యత్పునశ్చితిం చినుత ఆహుతీనాం ప్రతిష్ఠిత్యై ప్రత్యాహుతయస్తిష్ఠన్తి [౪౯] న యజ్ఞః పరాభవతి న యజమానోఽష్టావుప దధాత్యష్టాక్షరా గాయత్రీ గాయత్రైణైపైనం ఛన్దసా చినుతే యదేకాదశ త్రైష్టుభేన యద్ద్వాదశ జాగతేన ఛన్దోభిరేపైనం చినుతే నపాత్కో పై నామైషోఽగ్నిర్యత్పునశ్చితిర్య ఏవం విద్వాన్పునశ్చితిం చినుత ఆ తృతీయాత్పురుషాదన్నమత్తి యథా పై పునరాధేయ ఏవం పునశ్చితిర్యోఽగ్న్యాధేయేన న-
[౫౦] ర్ధ్నోతి స పునరాధేయమా ధత్తే యోఽగ్నిం చిత్వా నర్ధ్నోతి స పునశ్చితిం చినుతే యత్పునశ్చితిం చినుత ఋధ్యా అథో ఖల్వాహుర్న చేతవ్యేతి రుద్రో వా ఏష యదగ్నిర్యథా వ్యాఘ్రగ్ం సుప్తం బోధయతి తాదృగేవ తదథో ఖల్వాహుశ్చేతవ్యేతి యథా వసీయాగ్ంసం భాగధేయేన బోధయతి తాదృగేవ తన్మనురగ్నిమచినుత తేన నాఽఽర్ధ్నోథ్స ఏతాం పునశ్చితిమపశ్యత్తామచినుత తయా పై స ఆర్ధ్నోద్యత్పునశ్చితిం చినుత ఋధ్యై॥[౫౧]

త్రివృదథ తిష్ఠన్త్యగ్న్యాధేయేన నాఽచినుత సప్తదశ చ॥**5.4.10**॥

ఛన్దశ్చితం చిన్వీత పశుకామః పశవో పై ఛన్దాగ్ంసి పశుమానేవ భవతి శ్యేనచితం చిన్వీత సువర్గకామః శ్యేనో పై వయసాం పతిష్ఠః శ్యేన ఏవ భూత్వా సువర్గం లోకం పతతి కఙ్కచితం చిన్వీత యః కామయేత శీర్షణ్వానముష్మింల్లోకే స్యామితి శీర్షణ్వానేవాముష్మింల్లోకే భవత్యలజచితం చిన్వీత చతుఃసీతం ప్రతిష్ఠాకామశ్చతస్రో దిశో దిక్ష్వేవ ప్రతి తిష్ఠతి ప్రౌగచితం చిన్వీత భ్రాతృవ్యవాన్ప్ర- [౫౨] వ భ్రాతృవ్యాన్నుదత ఉభయతః ప్రౌగం చిన్వీత యః కామయేత ప్రజాతాన్భ్రాతృవ్యాన్నుదేయ ప్రతిజనిష్యమాణానితి ప్రైవ జాతాన్భ్రాతృవ్యాన్నుదతే ప్రతి జనిష్యమాణాన్రథచక్రచితం

చిన్వీత భ్రాతృవ్యవాన్వజ్రో వై రథో వజ్రమేవ భ్రాతృవ్యేభ్యః ప్ర హరతి ద్రోణచితం చిన్వీతాఽన్నకామో ద్రోణే వా అన్నం భ్రియతే సయోన్యేవాఽన్నమవ రున్ధే సమూహ్యం చిన్వీత పశుకామః పశుమానేవ భవతి [౫౩] పరిచాయ్యం చిన్వీత గ్రామకామో గ్రామ్యేవ భవతి శ్మశానచితం చిన్వీత యః కామయేత పితృలోక ఋధ్నుయామితి పితృలోక ఏవర్ధ్నోతి విశ్వామిత్రజమదగ్నీ వసిష్ఠేనాఽస్పర్ధేతాగ్ం స ఏతా జమదగ్నిర్విహవ్యా అపశ్యత్తా ఉపాఽధత్త తాభిర్వై స వసిష్ఠస్యేన్ద్రియం వీర్యమవృఙ్క్త యద్విహవ్యా ఉపదధాతీన్ద్రియమేవ తాభిర్వీర్యం యజమానో భ్రాతృవ్యస్య వృఙ్క్తే హోతుర్ధిష్ణియ ఉప దధాతి యజమానాయతనం వై [౫౪] హోతా స్వ ఏవాఽస్మా ఆయతన ఇన్ద్రియం వీర్యమవ రున్ధే ద్వాదశోప దధాతి ద్వాదశాక్షరా జగతీ జాగతాః పశవో జగత్యైవాఽస్మై పశూనవ రున్ధేఽష్టావష్టావన్యేషు ధిష్ణియేషూప దధాత్యష్టాశఫాః పశవః పశూనేవాఽవ రున్ధే షణ్మార్జాలీయే షడ్వా ఋతవ ఋతవః ఖలు వై దేవాః పితర ఋతూనేవ దేవాన్పితౄన్ప్రీణాతి॥[౫౫]

ప్ర భవతి యజమానాయతనంవా అష్టా చత్వారిగ్ంశచ్చ॥**5.4.11**॥

పవస్వ వాజసాతయ ఇత్యనుష్టుక్ప్రతిపద్భవతి తిస్రోఽనుష్టుభశ్చతస్రో గాయత్రియో యత్తిస్రోఽనుష్టుభస్తస్మాదశ్వస్త్రిభిస్తిష్ఠగ్గ్స్తిష్ఠతి యచ్చతస్రో గాయత్రియస్తస్మాత్సర్వాగ్శ్చతురః పదః ప్రతిదధత్పలాయతే పరమా వా ఏషా ఛన్దసాం యదనుష్టుక్పరమశ్చతుష్టోమః స్తోమానాం పరమస్త్రిరాత్రో యజ్ఞానాం పరమోఽశ్వః పశూనాం పరమేణైవైనం పరమతాం గమయత్యేకవిగ్ంశ మహర్భవతి [౫౬] యస్మిన్నశ్వ ఆలభ్యతే ద్వాదశ మాసాః పఞ్చర్తవస్త్రయ ఇమే లోకా అసావాదిత్య ఏకవిగ్ంశ ఏష ప్రజాపతిః ప్రాజాపత్యోఽశ్వస్తమేవ సాక్షాదృధ్నోతి శక్వరయః పృష్ఠం భవన్త్యన్యదన్యచ్ఛన్దోఽన్యేఽన్యే వా ఏతే పశవ ఆ లభ్యన్త ఉతేవ గ్రామ్యా ఉతేవాఽఽరణ్యా

యచ్ఛక్వరయః పృష్ఠం భవన్త్యశ్వస్య సర్వత్వాయ పార్థరశ్మం బ్రహ్మసామం భవతి రశ్మినా వా అశ్వో [౪౪] యత ఈశ్వరో వా అశ్వోఽయతోఽప్రతిష్ఠితః పరాం పరావతం గన్తోర్యత్పార్థరశ్మం బ్రహ్మసామం భవత్యశ్వస్య యత్యై ధృత్యై సంకృత్యచ్ఛావాకసామం భవత్యుత్సన్నయజ్ఞో వా ఏష యదశ్వమేధః కస్తద్వేదేత్యాహుర్యది సర్వో వా క్రియతే న వా సర్వ ఇతి సంకృత్యచ్ఛావాకసామం భవత్యశ్వస్య సర్వత్వాయ పర్యాప్త్యా అనన్తరాయాయ సర్వస్తోమోఽతిరాత్ర ఉత్తమమహర్భవతి సర్వస్యాఽప్త్యై సర్వస్య జిత్యై సర్వమేవ తేనాఽఽప్నోతి సర్వం జయతి॥[౪౦]

అహర్భవతి వా అశ్వోఽహర్భవతి దశ చ॥5.4.12॥

దేవాసురాస్తే నర్తవ్యా రుద్రోఽశ్మన్నృషదే వడుదేనం ప్రాచీమితి వసోర్ధారామగ్నిర్దేవేభ్యః సువర్గాయ యత్రా కూతాయ ఛన్దశ్చితం పవస్వ ద్వాదశ॥12॥

దేవాసురా అజాయాం ఘర్మం వై గ్రుముష్టిః ప్రథమో దేవయతామేతద్వై ఛన్ద సామృధ్నోత్యష్టా పఞ్చాశత్॥౫౦॥

దేవాసురాః సర్వం జయతి॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి పఞ్చమ కాణ్డే చతుర్థః ప్రశ్నః॥